

איפגור התבטל מהלימוד לתינוקות במשך תלתא יומי, ולא אתא.

כי אתא, אמר ליה ריש לקיש: אמאי איפגרת?

אמר ליה: דלית אחת של גפנים הניח לי אבא, ובצרת ממנה יום ראשון ג' מאות אשכולות אשכול לגרב [מידה]. יום שני בצרתי ג' מאות אשכולות, שתי אשכולות לגרב, יום שלישי בצרתי ממנה ג' מאות אשכולות שלש אשכולות לגרב, והפקרתי יותר מהציה.

אמר ליה: הרי נוכחת לדעת שהינך מקבל בכל יום פחות, והיה לך להבין שזה עונש על ביטולך מלימוד תורה עם הדרדקי.

אי לאו דאיפגרת — הוה עבדא טפי.

רמי בר יחזקאל איקלע לבני ברק.

חזנהו להנהו עיזי דקאכלן תותי תאיני, וקנטיף דובשא מתאיני, וחלבא טייף מנייהו, ומיערב בהדי חרדי, אמר: היינו זבת חלב ודבש.

אמר רבי יעקב בן דוסתאי: מלוד לאונו שלשה מילין, פעם אחת קדמתי בנשא, והלכתי עד קרסולי בדבש של תאינים.

אמר ריש לקיש: לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של צפורי, וחזי שיתסר מילין אשיתסר מילין.

אמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי זבת חלב ודבש של כל ארץ ישראל וכשתצרף את כל המקומות שבהם ארץ ישראל זבת חלב ודבש היא, יתקבל מקום גדול כמו השטח שמ"בי מוכסי" עד "אקרא

תלמוד לומר: כבס ביין לבושו. שהיין רב כמו מים, עד שהוא משמש כמים לכביסה.

ושמא תאמר, אינו אדום?

תלמוד לומר: ודם ענב תשתה חמר;

ושמא תאמר, אינו מרוחה? אינו משכר?

תלמוד לומר: סותה;

ושמא תאמר, אין בו טעם?

תלמוד לומר: הכלילי עינים מיין,

כל חיך שטועמו אומר: תן לי, תן לי;

ושמא תאמר, לנערים יפה ולזקנים אינו יפה?

תלמוד לומר: ולבן שנים מחלב.

אל תיקרי לבן שינים אלא לבן שנים.

פשטיה דקרא במאי כתיב?

כי אתא רב דימי אמר, אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה: רבונו של עולם, רמוז לי בעיניך, כדרך הידידים, דבסום מחמרא, ואחוי לי שיניך דבסום מחלבא.

מסייע ליה לר' יוחנן.

דאמר ר' יוחנן: טוב המלבין שינים לחבירו יותר ממשקהו חלב, שנאמר: ולבן שנים — מחלב.

אל תקרי לבן שינים אלא לבון שינים.

רב חייא בר אדא — מקרי דרדקי בבית ספרו דריש לקיש הוה,

פנה רבי יהושע בן לוי לארץ, ואמר לה: ארץ, ארץ! הכניסי פירותיך! למי את מוציאה פירותיך? האם לערביים הללו, שעמדו עלינו בחטאתינו?!

לסוף השנה, איקלע הזדמן רבי חייה להתם.

חזנהו, ראה את אשכולות הענבים דהו קיימי גדולות בעיזי.

אמר: וכי יש עיזים בין הגפנים?

אמרו ליה תושבי המקום: זיל, לך מכאן, כדי שלא תעביד לן כי חברך, שלא תעשה לנו כרבי יהושע בן לוי חברך, שפנה אל הארץ שלא תוציא אותם גדולים כל כך, ולכן הם קטנו משיעור של עגלים לשיעור של עיזים, ואין אנו רוצים שהם יתקטנו יותר.

תנו רבנן: בכרכותיה של ארץ ישראל, בשנה מבורכת — שדה בגודל בית סאה עושה תבואה בשיעור של חמשת ריבוא כורין.

וראיה לדבר, מצוען, שהיא המקום המבורך ביותר במצרים, וממנה אתה למד לתנובתה פירותיה של ארץ ישראל.

א. הרי בישיבתה של צוען [בזמן שהיא היתה מיושבת] — שדה של בית סאה, היתה עושה תבואה של שבעים כורין.

והראיה שכך היתה עושה שדה של בית סאה בצוען, מהא דתניא —

אמר רבי מאיר: אני ראיתי בבקעת בית שאן [שאינה מארץ ישראל] בית סאה עושה שבעים כורין.

דתולבנקי, שהוא כ"ב פרסי אורכא, באורך, ופתיא, ורוחבו הוא שיתא פרסי, שש פרסאות.

רבי חלבו ורבי עזירא ורבי יוסי בר חנינא איקלעו נזדמנו להחוא אתרא, למקום אחד בארץ ישראל. אייתו קמיייהו הביאו לפניהם אפרסקא אפרסק דהוה גודלו כשיעור גודלו של אילפס [כלי טיגון] של כפר הינו.

ומבאר הגמרא: ואילפס של כפר הינו — כמה הוי שיעורו? — ה' סאין.

אכלו מהאפרסק שלישי, והפקירו ממנו שלישי, ונתנו לפני בהמתן שלישי.

לשנה הבאה, איקלע רבי אלעזר להתם, לאותו מקום, ואייתו לקמיה אפרסק מאותו המקום. אלא שהפעם היה האפרסק קטן, עד שנקטו בידיה, שיכול היה לאוחזו בידו האחת.

ואמר, קרא רבי אלעזר על אנשי המקום ההוא, שהתקטנו פירותיו בצורה שכזאת, את דברי הכתוב בספר תהלים [פרק קז]: "ארץ פרי תהפוך לארץ מלחה — מרעת יושבי בה!".

רבי יהושע בן לוי איקלע למקום בארץ ישראל הנקרא "גבלא". חזנהו, וראה שם בין הגפנים להנהו קטופי, לאשכולות גדולות של ענבים דהו קיימי כי עיגלי, שמרוב גודלן הן נראו כעגלים.

אמר, תמה רבי יהושע בן לוי: וכי יש עגלים בין הגפנים?!

אמרו ליה: קטופי נינהו, אשכולות ענבים הן ולא עגלים!

נמצאה בארצו], קודם שיבנה בית לבנו גדול
[מצרים, שהוא גדול מכנען?]

שנאמר [בראשית י': "ובני חם — כוש,
ומצרים, ופוט, וכנען".

אלא, בהכרח, כונת הכתוב היא לומר,
שחברון "מבונה", נותנת תנובת פירות
משדותיה, על אחת משבעה [פי שבעה]
מתנובת השדה בצוען.

וכיון שמצינו שבבית שאן [שאינה מארץ
ישראל] נתנה שדה אחת של בית סאה
שבעים כורים, בהכרח שגם בצוען, שהיתה
הארץ המניבה ביותר [חוץ מארץ ישראל],
גם היא נתנה תנובת פירות של שבעים
כורים.

ג. והיות ושדה בחברון נותנת פי שבעה
מצוען, נמצא ששדה של בית סאה בחברון
נותנת ארבע מאות ותשעים כורים.

ד. והני מילי שהשדה נותנת ארבע מאות
ותשעים כורים, באדמת טרשים כמו חברון.

אבל שלא באדמת טרשים — יש להוסיף על
תנובתה, והרי היא נותנת לפחות חמש מאה
כורים.

ה. והני מילי שנותנת חמש מאות כורים,
שלא בכרכותיה.

אבל בכרכותיה — כתיב [בראשית כו]
"ויוזע יצחק בארץ החיא, וימצא בשנה
החיא מאה שערים". והיינו, פי מאה.

וחמש מאות כפול מאה הם חמש ריבוא!

תניא, אמר רבי יוסי: סאה ביהודה היתה

ואם בבית שאן כך — כל שכן בצוען!

היות ואין לך ארץ מעולה בתנובת הפירות
בכל הארצות [חוץ מארץ ישראל] יותר
מארץ מצרים. וכמו שנאמר בתיאור השבח
של איזור סדום [ככר הירדן], לפני הפיכתו,
שהיה ארץ אשר [בראשית יג] "כולה משקה,
כגן ה' — בארץ מצרים".

ואין לך מעולה בכל ארץ מצרים יותר
מהעיר צוען, דהו מרבו בה שהיתה עיר
מושב של המלכים.

דכתיב [ישעיהו ל']: "כי היו בצוען שריו",
שהיו שרי ישראל יוצאים בשליחות לצוען,
להפגש שם עם מלך מצרים, במקום מושבו.

ואין לך אדמת טרשים [שאינה טובה לגדל
בה תבואה] בכל ארץ ישראל יותר מחברון,
דהו קברי בה שוכבי, שהיו קוברים בה
מתים היות והיא לא היתה ראויה לעיבוד
השדות.

ב. ואפילו הכי, העיר חברון היא "מבונה",
מניבה פירות, בשיעור מרובה — על אחת
משבעה [פי שבעה] מאשר התנובה של
השדה בצוען.

דכתיב [במדבר יג]: "וחברון — שבע שנים
נבנתה לפני צוען מצרים".

מאי, מהו ביאור המילה "נבנתה"?

אילימא, אם נאמר, שחברון נבנתה ממש
שבע שנים לפני שנבנתה מצרים — אי
אפשר לומר כך.

כי האם אפשר הדבר שיהא אדם [חס, בן
נח] בונה בית לבנו קטן [לכנען, שחברון

למה ארץ ישראל נמשלה לצבי?

לומר לך: מזה צבי זה, אחרי שמפשיטים ממנו את עורו הוא מתכווץ, ואין עורו מחזיק עוד את בשרו, אם ינסו להכניס את בשר הצבי חזרה לעורו המופשט — אף ארץ ישראל, אינה מחזקת פירותיה. שעושה פירות מרובים עד כדי כך שאם קוטפים אותם מהאילנות אין די מקום להצניע את הפירות.

דבר אחר: מזה צבי זה, קל הוא מכל החיות — אף ארץ ישראל, קלה היא מכל הארצות לבשל את פירותיה.

אי מזה צבי זה קל ואין בשרו שמן, אף ארץ ישראל קלה לבשל ואין פירותיה שמנים?

תלמוד לומר: "זבת חלב ודבש" —

שפירותיה שמנים מחלב, ומתוקים יותר מדבש.

רבי אלעזר כי הוה סליק כאשר היה עולה לארץ ישראל, אמר: פלטי לי מחדא! נצלתי עתה מן אחת משלשת הקללות האמורות בתורה, וכפי שיבואר להלן.

כי סמכוהו בסמיכת חכמים לדון, אמר: פלטי לי מתרתי! נצלתי משתי קללות מתוך השלש.

כי אותכוהו כשהושיבוהו ב"סוד העיבור" [של חדשי השנה] — אמר: פלטי לי מתלת!

ומבאר הגמרא את שלשת הקללות שניצל מהן רבי אלעזר.

עושה המש מיני סאין של חמש מינים: סאה קמח, סאה סלת, סאה סובין, סאה מורסין, וסאה קיבוריא [עיינן החילוקים ברש"י].

אמר ליה ההוא צדוקי לרבי חנינא: יאה משבחיתו בה בארעכון, יפה מה שאתם מספרים בשבח ארצכם —

שהרי בית סאה אחת הניח לי אבא בארץ ישראל, ממנה משה, שמן, ממנה חמר, יין, ממנה עיבור, מזון, ממנה קיטניות, ממנה רועות מקנתיה.

אמר ליה שאל ההוא בר אמוראה, אחד מבני העם האמורי, לבר ארעא דישראל, לאחד מבני ישראל, בעומדם על השפה המזרחית של נהר הירדן, לפני שנכנס הישראלי לארץ:

האי תאלתא, דקל זה דקיימא אגודא דירדנא, העומד על שפת הירדן, מעבר הנהר, בארץ ישראל — כמה גדריתו מינה? כמה כורים של תמרים הינכם קוטפים ממנו? אמר ליה: שיתין ששים כורי.

אמר ליה: אכתי לא עייליתו בה, עדיין לא עליית בה, וכבר אחריבתה! החרבת אותה!

שהרי אנן, האמוראים — מאה ועשרים כורי הוה גזרינן [גדריןן] מינה, ואילו עתה מתכוון לקטוף ממנה ששים כורים בלבד!

אמר ליה: אנא נמו, מחד גיסא מצד אחד בלבד קאמינא לך שיש בו ששים כורים, אבל משני הצדדים אקטוף ממנו מאה ועשרים כורים.

אמר רב חסדא, מאי מהו ביאור הכתוב דכתיב [ירמיהו ג]: "ואתן לך ארץ חמדה, נחלת צבי"?

על מעבר כה צר, ולא המתין להגיע למקום שיש בו גשר.

אמר ליה רבי זירא: מה שמיהרתי לעשות כך הוא משום שאיני בטוח שאזכה להגיע לארץ ישראל, ולכן אני בהול לעבור לשם ולא להתעכב. כי דוכתא, ארץ דמשה ואהרן לא זכו להכנס לה, אנא, רבי זירא, מי יימר מי יאמר דזכינא להכנס לה!?

ומביאה הגמרא כמה מעשים המראים את גודל חיבת ארץ ישראל שהיתה לתלמידי החכמים —

רבי אבא היה מנשק כיפי סלעים דעכו.

רבי חנינא היה מתקן מתקליה. היה מיישר את הדרכים כדי שלא יתקלו בהם אנשים ויבואו להוציא שם רע על דרכיה של ארץ ישראל.

רבי אמי ורבי אפי קיימי היו קמים וזזים ק"ב-ב ממקומם בימות החמה משמשא לטולא, מהמקום שהגיעה אליו השמש אל מקום מוצל, ואילו בימות הקור היו עוברים מטולא, ממקום שיש בו צל, לשמשא, למקום שיש בו קרני השמש המחממות. ועשו זאת כדי שלא יוכלו להתרעם על ישיבת ארץ ישראל.

רבי חייא בר גמרא מיגנדר, היה מתגולל בעפרה של ארץ ישראל.

כדי לקיים מה שנאמר [תהלים קב]: "כי יצו עבדיך את אבניה, ואת עפרה יחוננו".

אמר רבי זירא אמר רבי ירמיה בר אבא: דור שבן דוד בא, קטיגוריא הרבה מסטינים והרבה מלמדי חובה יהיו בתלמידי חכמים,

לפי שנאמר [יחזקאל יג]: "והיתה ידי אל הנביאים, החוזים שוא" וגומר.

"בסוד עמי לא יהיו" — זה סוד עיבור.

"ובכתב בית ישראל לא יכתבו" — זה סמיכה.

"ואל אדמת ישראל לא יבואו" — כמשמעו.

רבי זירא, כי הוה סליק כשעלה לארץ ישראל מבבל, לא אשבח מברא, לא מצא גשר למעבר לעבור עליו את הנהר במקום שרצה לעבור בו.

נקט רבי זירא במצרא, וקעבר עליו.

שלא היה במקום ההוא גשר, אלא בול עץ צר שהיה מונח לרוחב הנהר, והיה מתוח מעליו חבל, והעובר על העץ היה צריך לאחוזו בידו בחבל שמעליו כדי שלא יחליק למים. וכך עשה רבי זירא, שאחזו ["נקט"] בידו בחבל שמעליו, וכך הוא עבר את הנהר על גבי בול העץ הצר.

אמר ליה ההוא צדוקי לרבי זירא בראותו נחפו לעבור באופן שכזה את הנהר ואינו הולך עד מקום שיש בו גשר:

עמא פזיזא עם פזיז [בהול] אתם, דקדמיתו פומייכו לאודנייכו, שמיהרתם והקדמתם להסכים לקבל את התורה בפניכם, באומרכם "נעשה ונשמע", לפני ששמעתם באזנכם מה היא התורה שאתם מקבלים!

אכתי בפזיזותייכו קיימיתו? עדיין נוהגים אתם בבהילות [חפזון ובפזיזות], וכמו שעשה רבי זירא, שמיהר לעבור את הנהר